

Detalj av Ane Ingebrigtsdatter Brudevolds forkle. Foto: Norsk Folkemuseum.

ROSESAUMENS HISTORISKE TRÅD

Anne Kristin Moe

I Norsk Folkemuseums samlinger er et forkle etter Ane Ingebrigtsdatter Brudevold fra Sykkylven på Sunnmøre. Forklede, som er dekorert med rosesaum (kulørt ullgarnsbroderi), ble i sin tid kjøpt av folkelivsgranskeren Eilert Sundt og gitt i gave til Etnografisk museum. Deler av samlingen ble overført til Norsk Folkemuseum i 1906, og slik havnet Brudevold-forklede på museet.

I Sundts bok "Om bygnings-skikken på landet i Norge" (1862) kan man lese at han i 1856 reiste fra Haram, ytterst på Sunnmøre, gjennom Borgund til Skøye, og deretter til "Søkelvens sogn, på udsiden af Storfjorden, omtrent midtveis mellem øerne og fjordbunden" (1976a:136). Trolig var det på denne turen han fikk tak i forklede. I boka skriver han ikke noe om klær eller andre tekstiler. Dette er et tema som først kommer opp noen år senere, i hans bøker "Om Husfliden i Norge" (1867) og "Om renligheds-stellet i Norge" (1869). I sistnevnte bok påpeker han at

Thi som gangklærne bæres mer til skue, så tages der ved dem ikke blot hensyn til nytte og hensigtsmæssighed, men også til udseendet, om det bebager med vakkre og nye stoffer og farver og former (1975:247).

Men han ser også hvordan klesproduksjonen på bygda er et tegn på nøysomhet:

Som præstefruen gjerne fører sine gjæster ud i haven for at vise dem den vakkre rosenflor, det har lykkes hendes flid at få opelsket, så er det naturligt, at bondekonen gjerne føier den fremmede, når han ytrer ønske om at få se sig

om på klædeloftet. Og fast i hver bygd har jeg benyttet mig af villigheden, og jeg har havt en fornøielse deraf, som om jeg kom på en industri-udstilling; jeg har fået se her, ikke blot prøver på håndfærdighed, men tegn på ordenssands og vinskibelighed (1975:251).

Kanskje var Sundt på kledeloftet til Ane Ingebrigtsdatter Brudevold? Sunnmøres tekstilarbeid er ikke nevnt verken i "Husfliden" eller "Renligheds-stellet", men i "Om huslivet i Norge" (1873), skriver han:

Og hvad Søndmøre-almun angår, så ser jeg [...] at her hersker den gamle skik, at bonden er f.ex. husets egen skomager, og konen utfører alt skrædderarbeidet. Dette ene træk fra hin gammeldags bygd åbner for mit syn en hel verden af husflidssysler, som drives ved siden af gårdbrugets og kreaturstallets og fiskeriets bedrifter, og dermed veed jeg strax, at hvor billigt end vandet er i sig selv, så bliver der ingenlunde tid og stund tilovers til at bruge det så jevnt i bondehusene her, som skik kan være i andre bygder eller i andre kredse (1976b:38).

Sitatet kan tolkes som om sunnmørskvinnene var mer opptatt av håndverk enn husarbeid. Uten at jeg kan si noe om husenes tilstand, har de etterlatt seg mange rikt dekorerte forklær. Kanskje

Forklede Eilert Sundt kjøpte av Ane Ingebrigtsdatter Brudevold er dekorert med rosesaum, en type ullgarnsbroderi som er særegent for Sunnmøre. Både navnet, initialene og årstallet 1852 er brodert på forklede. Foto: Norsk Folkemuseum.

tok Sundt med seg Anes forkle som et tegn på ”håndfærdighed og ordenssands” på denne kanten av landet?

I forhold til forklær med annen type dekor, eller mangel på sådan, er det bevart mange rosesauma forklær i museer og privat eie fra dette fogderiet som på 1800-tallet lå i Romsdals amt i Nordre Bergenhus stift (se kildeliste). Alle er sydd for hånd av to høyder svart eller mørkeblått ull-lerret og rosesauma på en måte som gir dem et lokalt særpreg i forhold til broderte forklær andre steder i landet, som Telemark og Hallingdal. Kun motivene skiller de sunnmørske rosesauma forklærne fra hverandre. At det finnes så mange slike forklær bevart, kan tyde på at de har vært vanlige eller at de ble brukt til fineste stas. Men det kan også være at det først og fremst er disse som har blitt sett på som spesielt bevaringsverdige i ettertid. For eksempel ble det, da bunader for de ulike sunnmørsbygdene skulle utformes, tatt utgangspunkt i rosesauma forklær fra samme bygd. Dette har igjen ført til en utbredt oppfatning om at det finnes egne mønstre i hver bygd. I denne artikkelen vil jeg se nærmere på hvilke spor som finnes av rosesauma forklær i kildene, og hvor langt tilbake i tid de går. Finnes det ulike mønstre i de ulike bygdene? Jeg vil også undersøke i hvilke sammenhenger slike forklær ble brukt.

Sunnmøre består av to områder med særegen draktskikk, Indre og Ytre Sunnmøre (Moe 2006). Jeg har valgt å begrense meg til Indre Sunnmøre, siden det er der Brudevold-forkledet kommer fra. Indre Sunnmøre sammenfaller med Ørskog prestegjeld av 1589: Ørskog, Sykkylven, Stranda, Stordal, Dale (Norddal), Døving, Sunnylvn og Geiranger sogn.¹ Det finnes også bevarte rosesauma liv, lommer og sjal fra dette området, men da disse er yngre enn forklærne, vil de bli holdt utenfor undersøkelsen.

Artikkelen er basert på gjenstander fra Norsk Folkemuseum (NF) og

Sunnmøre Museum (SM) sine samlinger, samt registreringer av draktdeler i privat eie fra Norsk institutt for bunad og folkedrakt (NBF). Med ett unntak har jeg selv sett på samtlige plagg som er omtalt i artikkelen. Opplysningene om tidligere eier og bruk av forklærne kommer fra nåværende eiere, det være seg privatpersoner eller museenes registreringer.² Personopplysninger er sjekket opp mot “Gardssoga i Sykkylven” (Aurdal 1972) og “Sykkylvsslekter” (Andestad 1991), kirkebøkene og folketellingene fra Ørskog, Stranda og Norddal prestegjeld.³ I tillegg til de bevarte forklærne har jeg sett på ti fotograferte sunnmørsforklær fra Norsk Folkemuseum som er i privat eie eller i andre museer. Disse er tatt med som supplement fordi de viser samme mønstre som de andre.

For å finne ved hvilke anledninger og tidsperioder de broderte forklærne ble brukt, har jeg sett på folkedraktbilder fra 1700- og 1800-tallet. I disse to hundreårene dokumenterte både Hans Strøm, Jacob Jensen Smidt, Johan F.L. Dreier, Hans Leganger Reusch, Joachim C.G.G. Frich, Marcus Selmer og Henrik Mathiesen de sunnmørske folkedraktene i sine bilder,⁴ og jeg har plukket ut de som er fra det aktuelle området.

For å finne spor etter rosesauma forklær lengre tilbake i tid, har jeg benyttet meg av skiftemateriale. Jeg har gått igjennom skifteprotokoll 3 og 4 for Sunnmøre prosti, som dekker perioden 1743-1807, til sammen 57 skifter, og stoppet opp ved avdøde kvinner i Ørskog og Norddalen prestegjeld. Jeg har også sett på skiftene fra 1810 i skifteprotokoll for Nordre Sunnmøre sorenskriveri 1810-1812, til sammen 50 skifter. Her har jeg lest skiftene etter avdøde kvinner fra Sunnylvn, Dale og Valle skipreide i 1810.⁵ Av 107 skifter var kun tolv etter kvinner fra det aktuelle området. Det store arbeidet med å lese skifter, samt det faktum av

jeg ikke fikk så mye informasjon som jeg hadde håpet, gjorde at jeg valgte å greie meg med disse.

For å få informasjon om bruken av forklærne har jeg tatt for meg Hans Strøms "Beskrivelse over fogderiet Søndmør" (1762;1766) og Eilert Sundts publikasjoner som omhandler Sunnmøre og tekstil/drakt (1855;1857;1859;1862;1867;1869;1873). Jeg har også benyttet meg av kildearkivet til NBF. Her er både Gunvor Ingstad Trættebergs notater fra det store arkivmaterialet hun gikk igjennom på 1920-tallet og muntlige opplysninger om draktskikken fra lokale informanter som NBFs medarbeidere har samlet i forbindelse med feltarbeid på Sunnmøre.

TIDLIGERE FORSKNING

Det er gjort lite forskning på det folkelige broderiet i Norge. Om innsamling og publisering av folkekunsten med vitenskapelig og kunstnerisk mål kom sent i gang i forhold til folkemusikk og folkedikting (Anker 1999:10), ble tekstilene, og særlig draktene, viet enda mindre oppmerksomhet.

Eilert Sundt var blant de første forskerne som tok for seg tekstilene på bygda. I tillegg til sine egne observasjoner, fikk han i spørrelisten "Om kvindens stilling" (Folkevennen 1864:642f) svar fra lærere, prester og leger, landhandlere og gårdbrukere, samt noen kvinner (Sundt 1976b:19), om mellom annet "husflid, - arbeide, som kræver legemlig styrke, forstand, tålmodigt sind", og "Kunst-flid. Spinde, væve, farve; spøde, stoppe, lappe; sy, tilskjære mandfolk- og fruentimmerklæder. Hvorledes og i hvad alder pigebørnene pleie at lære disse håndteringer. Moder, nye arbeidsmåder. Brodere, hekle". Resultatene ble publisert i hans bøker om husfliden og renlighedsstellet. I "Husfliden" gir han en oversikt over hvilke husflidprodukter som ble produsert ulike steder i

landet. De fleste stedene kan man lese om spinning, veving og sying under "Kvinde-Husfliden", mens broderi kun trekkes fram under Hallingdal.⁶ I "Renligheds-stellet" er det først og fremst hvordan kvinnene holder hus og klær rene som er tema, men han kommer også inn på materialer og hvordan ulike drakter brukes til ulike anledninger.

Første gang folkedraktene, dvs. de lokalt særpregede klærne bygdefolk brukte i førindustriell tid, ble sett som vitenskapelige studieobjekter, var i forbindelse med Norsk Folkemuseums "Særudstilling nr. 1" i 1903. I katalogen (Fett 1903) ble folkedraktene presentert i et historisk perspektiv, noe som den gang var nytt her til lands. Innenfor folkedraktforskningen er det først og fremst draktskikken som har blitt behandlet. Draktforskerne Gunvor Ingstad Trætteberg (f. eks.1958) og Aagot Noss (f. eks.1961, 2010) har begge sett på endringer i folkedraktskikker i historisk perspektiv. Denne type forskning har også blitt gjort av Åse Lange (1974), Målfrid Grimstvedt (1978) og Kari-Anne Pedersen (1993) – de to siste med fokus på hva som skjer når man lager moderne festdrakter av mangfoldige, men sterkt normbundne folkedrakter.

Ingen av de nevnte draktforskerne har jobbet spesielt med draktbroderi. I 1976 skrev Aase Bay Sjøvold en liten historisk oversikt om broderikunst og prydsøm med eksempler fra Kunstindustrimuseet i Oslo, men større verk som omhandler dette mangler i skandinavisk sammenheng. I 2010 kom imidlertid den svenske antologien "Yllebroderi", som tar for seg broderte innredningstekstiler i Norden i perioden 1700-1900. Den inneholder interessante analyser av ullgarnsbroderte puter i Norsk Folkemuseums samling (Pedersen 2010) og sauma-åkler fra Oppdal (Sandstad 2010), foruten en historisk gjennomgang av broderiets historie med vekt på Norden (Hammar 2010). Dette

Detaljer av Ane Ingebrigtsdatter Brudevolds forkle. Anes navn er brodert med silke, mens resten av borderiet er gjort med plantefarget ullgarn, til sammen femten ulike farger. Foto: Norsk Folkemuseum.

er også et tema Kirsten Røvig Håberg har jobbet med. I sine arbeider har hun spesielt trukket fram de som har holdt nålen i hånden (Håberg 2002, 2007).

Ellers har draktbroderi blitt forbeholdt bunadbøkene. En bunad kan defineres som et antrekk som har, gir seg ut for å ha, eller ligner på andre drakter som har sin bakgrunn i eldre tiders lokalt særpregede klesdrakt, og som brukes til spesielle anledninger av folk som ellers følger samtidens mote. I 1903 kom bunadrørslas førstedame, Hulda Garborg, med boken “Norsk Klædebunad”, og med henne prydet rosesaumen snart hver bunad som kom etter det. Ullgarnsbroderiet ble for henne det ypperste eksempelet på norske håndverkstradisjoner gjort med norske materialer, uavhengig av om det fantes i stedets folkedrakter. Forelegg ble tatt fra trykte stoffer, rosemaling eller treskurd, eller man overførte broderi fra lommer, sjal og hestedekken til hele drakta. Flere mønstre ble også utformet av kunstnere som Halvdan Arneberg og Aksel Waldemar Johannesen i første halvdel av 1900-tallet.

Kanskje er det fordi det har blitt ansett som et bunadfenomen at ullgarnsbroderiet har blitt holdt utenfor folkedraktforskningen. Ullgarnsbroderte draktdeler har gjerne blir sett som

– og er i mange tilfeller – et uttrykk for en bevisst norskdomsestetikk fra forrige århundreskifte. Det var også mitt eget syn da jeg skrev min masteroppgave (Moe 2006). Her så jeg på hvordan Ålesundskvinnen Ragnhild Vogt Svendsen omformet folkedraktmaterialet til ti bunader for de ulike sunnmørsbygdene. Da jeg senere så nærmere på de lokale bunadene som allerede fantes da Vogt Svendsen satt i gang sitt arbeid, kom jeg imidlertid fram til at disse hadde eksistert lenge før Hulda Garborg kom til Sunnmøre (Moe 2009). Tre helbroderte drakter fra perioden 1860-80 tyder på det samme. De er fra før bunadsbevegelsens tid. At de likevel ser ut som bunader med sine rosesauma liv og forkle, tyder på at rosesaumen ikke kun var et bunadfenomen (Moe 2010). I denne artikkelen ønsker jeg derfor å gå videre på resultatene fra mine tidligere arbeider for å se hvor langt tilbake i tid man kan finne kildebelegg for den lokalt særpregede dekortechnikken.

ANE INGEBRIGTSDATTER BRUDEVOLD

Eilert Sundt skal ha kjøpt forkleddet av Ane Ingebrigtsdatter Brudevold selv.⁷ Men hvem var hun? I Norsk Folkemuseums registrering er det ført opp at Ane var født i 1835. I

1865-tellingen fra Ørskog finner jeg en Ane Ingebrigtsdatter i Sykkylven som ved folketellingen var 31 år. Hun var gift med gårdbruker Ole Jørgensen, også han 31 år, på gården Brunstad i Sykkylven. Her bodde de sammen med Oles far Jørgen og mor Hellen, hans yngre bror Bastian og svigerinnen Jencina. Interessant nok var Anes svoger Bastian skredder (Jencina var tjenestepike). Oles far er oppført som gårdbruker og selveier, og Ole som gårdbruker. Det var nok de og ektefellene som drev gården som i 1865 hadde en hest, ti kyr, atten sauer og seks geiter, og som dyrket bygg, havre og poteter.⁸

I samme folketelling finnes på gården Brudevold en Ingebrigt Olsen, som var 64 år i 1865.⁹ Han har ingen døtre som heter Ane boende hjemme, men går jeg til "Sykkylvsslekter" (Andestad 1991:102), finner jeg at dette er faren til Ane på Brunstad. Ingebrigt Olsen Brunstad og Johanne Petrine Knutsdatter Brudevold fikk en datter, Ane Caroline, i 1835 på Jogarden på Brudevold. Av morens navn ser man at det er på morsgården Ane er oppvokst,

og at faren er fra samme gård som Anes ektemann. Jeg finner Ane på nytt i "Gardssoga" (Aurdal 1972:672), der man kan lese at hun giftet seg i 1861 med sin Ole Andreas fra Jørgarden på Brunstad, og at de fikk seks barn. Hvorfor Ane ville gi bort det rikt broderte forklede sitt, som er pyntet med både hennes navn, initialer og årstallet 1852, er uvisst. Men årstallet tyder på at plagget var forholdsvis nytt da Sundt kom over det. Anes forkle er hjemmevevet og sydd for hånd med brun lintråd, noe som er vanlig i det eldste folkedraktmaterialet. Stoffet er faldet langs yttersidene, mens sidene inn mot midten kun har jarekant. I øvrekanten er forklede rynket med tre trådrekker. Linningen, som er et ca 3 cm bredt grønt klede, er sydd til forklestoffet med rød ulltråd, slik at det dannes en smal rød stripe på framsida. Øverst på linningen er det sydd en tittekant av rød ull-kypert. Et brunt bomullsstoff med små lyse blomster dekker baksida av linningen, mens det nederst på forklede er påsydd en skoning av ubleiket linlerret.

Det er kun registrert ett forkle med samme mønster som Brudevold-forklede. Også dette er fra Sykkylven, og noen år eldre enn forklede til Ane.
Foto: Sykkylven Bondekvinnelag.

Dette brudeforklede
 fra 1798
 i mønstergruppe 2
 er det eldste bevarte
 rosesauma forklede
 fra Sunnmøre.
 Foto: NBF.

Forklede er brodert med løst tvunnet plantefarget ullgarn i mørk rød, høyrød, oransje, mørk gul, lys gul, mørk grønn, mellomgrønn, lys grønn, mørk blå, lys blå, mørk lilla, lys lilla, mørk rosa og lys rosa, og hvit - altså femten ulike farger. Rosesaumen danner et stort sammenhengende motiv jeg vil karakterisere som flammeaktig, der gule og røde farger dominerer. En bølget bord går langs ytterkanten på de tre frie sidene av forklede. Langs nedrekanten har borden fem store blomsterformer eller "roser".¹⁰ Disse er ulike - en type i midten, en annen på hver side av denne, og en tredje type i hvert hjørne. Et smalt bånd binder dem sammen. Fra hjørnerosene går borden over i en blomsterslynge, der smale stengler med nelliker strekker seg helt til toppen av forklede. Hver blomst i slyngen er unik, men man finner igjen den samme på motsatt side.

Innenfor borden som går langs de tre frie sidene av forklede er det brodert to rekker med mindre roser. Nedenfor er "Ane Ingebrigts datter Brudevold" brodert med hvit silketråd, og nedenfor dette igjen "AIDB 1852" med rødt ullgarn. Plattsøm dominerer i rosene, mens kryssestingene er brukt i detaljer på rosene, i båndet mellom dem og slyngene. Korssting er kun brukt på båndet mellom rosene og i navn, initialer og årstall.

I "Gardssoga for Sykkylven" står at Anes førstefødte, Karl, født 1858, "voks opp hjå besteforeldra på Brudevoll. Var døvstum. Lærde seg til skreddar" (Aurdal 1972:672). Av fødselsåret kan man se at han er født før bryllupet, men folketellingene viser at han i likhet med søsknene sine bærer navnet Olsen. Som sjuåring bor han på Brudevold som "Husfaderens Pleiesøn".¹¹ Både sønnen og svogeren til Ane var altså skreddere. Kunne man tenke seg at også Ane drev med håndarbeid profesjonelt? Det er så vidt man vet, ikke bevart andre forklær etter Ane Brudevold. Men det finnes et med samme mønster, som også er fra Sykkylven. Det er uvisst hvem som har laget det, men initialene E S D B og årstallet 1846 er brodert ovenfor den store nedre borden. Kan de to siste bokstavene vise til en annen datter fra

I følge registreringskortet fra 1926 er dette forklede fra Aurdal i Sykkylven fra første halvdel av 1700-tallet. Foto: NBF.

Brudevold? Kun detaljer i utføringen skiller forklærne fra hverandre. Også 1846-forklede er tydelig hjemmevevet, og garnet som er brukt er plantefarget ullgarn. Kanskje har dette vært et forelegg for Brudevold-forklede, eller kanskje eksisterte det allerede som en mønstertype da det ble laget?

ROSESAUMA FORKLÆR FRA SUNNMØRE

Man kan dele de rosesauma forklærne inn i ulike mønstergrupper, der forklærne innenfor gruppen varierer lite.¹² Forklærne med flammemotiv som jeg har beskrevet ovenfor er den første mønstergruppen. Den andre gruppen har lik komposisjon som den første, men borden som går langs nederkanten har et kjettingaktig utseende og bindes opp av fire eller fem store roser. Rosene er bygget opp av to blad, en blomst mellom dem med en mindre på toppen, som gjerne kalles ”sykkylvsrosa” (Neset 1992). Under hver av sykkylvsrosene er det et opp-ned hjerte, og mellom dem en liten rose som også er bundet i borden. De oppoverstrakte slyngene er enklere enn på den første gruppen, og består bare av en stengel med tre stilker med et lite blad i enden. Innenfor den store borden er det to eller tre rader med mindre roser.

Dette er den største mønstergruppen med til sammen atten forklær. Seksten er fra Sykkylven og to fra Stranda. To av forklærne fra Sykkylven har tilhørt Thomasine Hjorthol (f.1845), som viser seg å være Anes søster.¹³ Disse har påbrodert årstallene 1866 og 1874. De andre forklærne jeg har funnet eierne til, tyder på at de ble brukt i samme periode: Bastianne Joakimsdatter Andestad var født i 1850, Anne Guttormsdatter Hole i 1851, og Olave Olsdatter Løseth i 1864. Men her er også et forkle etter Johanne Maria Sivertsdatter Drotninghaug som var født i 1823, og derfor trolig ble brukt tidligere. At garnet på Johannes forkle

er plantefarget, i motsetning til de andre, kan også tyde på dette. Anilinfargene ble oppfunnet i 1856 (Garfield 2000), og så godt som alle rosesauma forklær etter den tid har anilinfarget garn. Kanskje er det Johannes forkle Borghild Neset skriver om i “Sykkylvs-klede frå eldre tid”:

Jenny Drotninghaug Blindheim, fortalde i si tid om eit eldgamalt forkle med sykkylvsmonster som dei fann på eit loft på Drotninghaug (Øggaren). Dette sydde dei etter. Alle dei gamle forklea i Sykkylven med dette monstret er likeeins. Fargane på tråden varierar litt, og ørsmå tillegg i monstret kan ein sjå (1992:23).

Det finnes også to forklær i denne gruppen som er eldre. Det ene er Olave Olsdatter Fausa (f.1766) sitt brudevold fra 1798, som er så godt som identisk med de yngre forklærne i denne mønstergruppen.

Mønstergruppe 3 finnes både i Sykkylven og Ørskog. Det eldste bevarte forklede av denne typen er fra 1842. Foto: NBF.

Marcus Selmers
fotografi fra Sykkylven
i 1861 er den eneste
billedlige kilden som
viser rosesauma
forkle i bruk.
Foto:
Norsk Folkemuseum.

Det andre har samme oppbygning og motiv, men er brodert på en annen måte. Dette er kun en del av et forkle, som ble registrert i 1926. Jeg har ikke sett det, men i følge registreringskortet var forkleddet, som kom fra Aurdal i Sykkylven, da 200 år gammelt.¹⁴ I tillegg til selve rosenes utforming er broderiet spinklere, og flatene i motivene ikke fylt med tråd. Noe annet som skiller dette fra de andre, er at rosene midt på forkleddet ikke er frittstående eller står på rekker, men strekker seg oppover fra den nederste borden. På grunn av mønsterets likhet, vil jeg likevel plassere det i mønstergruppe 2.

Den tredje mønstergruppen finnes også i Sykkylven. På disse sju forklærne har den nedre borden store tette tulipaner som er bygget opp av flere former: Over selve tulipanene er det to små blad, en rute over denne igjen og en liten blomst på toppen. Under noen av tulipanene er det en opp-ned hjerteform. Slyngene på sidene har en blomst i enden og ser i noen tilfeller ut til å være trekløver, andre tulipan eller nellik. Innenfor slyngen er det plassert to rader med blomster som ligner fioletter. Av daterte forklær av denne typen i Sykkylven, er brudeforkleddet til Dorte Karoline Gurine Gundelsdatter Ladi (f. 1819) fra 1842. Mønsteret finner jeg også igjen på forklær i hovedsognet Ørskog, eid av Anne Regine

Pedersdatter Gjestemo (f. 1857) og Anne Marie Thorsdatter Vagsvig, sistnevnte med årstallet 1871 påbrodert.

Den fjerde mønstergruppen er fra Ørskog og Stranda. Disse sju forklærne skiller seg ut fra de andre mønstergruppene ved at de broderte rosene er frittstående, uten noen slynge eller bord som binder dem sammen. Rosesauken er preget av tette, mer abstrakte, bladliknende roser i grønn- og lillafarger. Rosene er likevel plassert på samme sted som på de andre forklærne, med store roser nede og på sidene, og mindre i midten, fordelt på to eller tre rekker. Mellom de store og de mindre rosene er det brodert en smal ramme. Forklær med påbrodert navn og årstall har dette plassert innenfor rammen. Forklærne fra Ørskog har tilhørt Karoline Jakobine Andreasdatter Valgermo (f.1846) og Lovise Sofie Toresdatter Giskemo (f.1861) og har henholdsvis årstallene 1868 og 1882 påbrodert i tillegg til eierens navn. Samtlige bevarte forklær fra Stranda er i denne mønstergruppen. Jeg har kun funnet en eier, Susanne Rasmusdatter Emmerdal (f.1834). Siden alle de bevarte forklærne fra Stranda er brodert

med

plantefarget garn er det grunn til å tro at de er fra før 1860, noe som også kan stemme med denne eierens fødselsår. Den femte og siste mønstergruppen fant jeg kun i Norddal. Rosesauken, som her domineres av rødt, har i likhet med mønstergruppe 3 tulipaner i den nedre bølgede borden. Men i mønstergruppe 5 er tulipanene mindre, og mellom dem er det en tre- eller firebladet blomst som kalles "norddalsrosa". Norddalsrosa kan også ha form som en liten bukett bestående av tre blomster. Innenfor borden er det brodert små frittstående blomster formet som blad, trekløver eller tulipaner. Disse blomstene er mer spredt enn i de andre mønstergruppene, der rosene står på rekker. Av de åtte forklærne har jeg funnet fire eiere, hvorav en eide to forklær: Gunhild Torsdatter Rødal (f. 1820), Gunhild Larsdatter Engeset Rødal (f. 1824), Torine Rødal (f. 1851) og Berte Oline Linge (f. 1867). Siden forklærne til de eldste eierne kun har plantefarget garn, er det grunn til å tro at de er fra før 1860, men ut fra eiernes fødselsår kan de ikke være eldre enn 1840-tallet.

De bevarte forklærne viser altså fem ulike mønstergrupper. Forklær i mønstergruppe 1, som Ane Brudevolds, finner jeg kun i Sykkylven, og mønstergruppe 5 kun i Norddal. Mønstergruppe 2 finnes i Sykkylven og Stranda, gruppe 3 i Sykkylven og Ørskog og gruppe 4 i Ørskog og Stranda. At det finnes flere mønstergrupper innenfor samme bygd, samt at noen går utenfor bygdas grenser, betyr at oppfatningen om at hver bygd har sitt eget motiv må nyanseres. Ut fra de bevarte forklærne kan man se at mønstergruppen med mønstergruppe 1 går tilbake til 1846, mønstergruppe 2 til 1798, mønstergruppe 3 til 1842 og mønstergruppe 4 og 5 til 1840- eller 50-tallet. Kan andre kilder vise til eldre forklær i de ulike bygdene?

FÅ SPOR I BILDER OG SKRIFTLIGE KILDER

Nedtegnet muntlig materiale går ikke lenger tilbake enn 1840. Under dette tiåret har Gunvor Trættebergs notert om "Søndmørs indlandsbygder":

At utbrodere liv, forklædet og kanten av stakken var almindelig. Med ullgarn i alle farver, sommes blomster, stiliserte hjerter og guirlander av Louis 16 lignende karakter. Hvert plag har sine tradisjonelle motiver.

[...] Platsaum, korssting og kontursting anvendes sammen paa en meget rafinert maate. Farvesammensetningene er eiendommelige. Særlig yndet er en skarp rød farve, med denne sammenstilles gult og blaat. Blaa farve forekommer især ved ældre mønstre. Senere erstattes den mer og mer af grønt. Broderiet utfortes

En fjerde type motiv sees på forklær fra Ørskog og Stranda. Mønstergruppen skiller seg ut med sine bladliknende former og en ramme mellom de ytterste og innerste formene. Foto: NBF.

Den femte
mønstergruppen
sees på forklærne fra
Norddal.
De karakteriseres av
de små tulipanene
og de trearmede
"norddalsrosene".
Det eldste registrerte
forkledeet fra Norddal
har eier født i 1820.
Foto: NBF.

*uten forbillede, et hvit kors trekles opp
paa det stykke som skal utsømmes,
derefter vokser mønstret frit frem efter
sommerskens fantasi, som dog er sterkt
bundet til tradisjonen.*

Om det er museets dateringer av innkomne gjenstander som ligger til grunn for dateringen, er uvisst. Man kan merke seg at Trøttestad skifter mellom fortid og nåtid i beskrivelsen. Dette kan være fordi rosesaumtradisjonen enda var levende (Moe 2009, 2010). Etter opplysning fra Elen Nerhus ble rosesauma forklær brukt til kirke i Norddal rundt 1850, noe som stemmer godt med de bevarte forklærne herfra, der den eldste eieren var født i 1820.¹⁵

Ellers viser et fotografi av Marcus Selmer fra 1861 et rosesauma forkle i bruk. På bildet ser man brudeparet Elling Pedersen Hole og Lovise Hansdatter Fet på besøk hos brudens bror, Lars Petter Olsen Fet og kona hans Marte på Nilsgarden i Sykkylven (Hole 1988:128). Det er Marte som bærer forkledeet med sykkylvsrose på, sammen med en mørk stakk og trøye som er kjent fra denne tidens folkedrakter (Moe 2006). Marte var fra Andersgarden på Straumsheim,

men om forkledeet kom fra Straumsheim eller gården til mannen, er uvisst.

Rosesaumen glimrer imidlertid med sitt fravær i de eldre folkedraktbildene. Verken Johan F.L. Dreier, Hans Leganger Reusch eller Joachim Frich, som besøkte området henholdsvis første, andre og fjerde tiåret av 1800-tallet (Moe 2006), har foreviget rosesaumen i folkedraktbildene sine.¹⁶ Frich har imidlertid malt en kvinne fra Sunnlyven med blomstret forkle. Dette har store frittstående blomster i rødt, grønt og hvitt på grå bunn. Jeg kan ikke utelukke at dette skal forestille rosesaum. Ved å se på Frichs akvareller fra andre områder med ullgarnsbroderte draktdeler (f.eks. mannstrøye fra Tinn gjengitt i Noss 1973:76), ser man at broderiet er malt på samme måte som trykte stoffer (f.eks. forkle fra Os, *ibid.*:55). Siden forkledeet han har malt på sunnmørskvinnen er såpass mye lysere enn stakken og ingen mønstre gjenfinnes på de bevarte forklærne, tolker jeg dem heller som trykte bomullsforklær, en type som var vanlig på Sunnmøre midt på 1800-tallet (se Moe 2006).

Går man tilbake til hundreåret før, finnes det et krus av Jacob Jensen

Dette kruset er en av få 1700-talls kilder som viser folkedrakter på Sunnmøre.
Foto: Norsk Folkemuseum.

Smidt fra 1755 som i følge teksten viser et ”Brudefølge fra Søndmør”.¹⁷ Alle kvinnene i følget har hvite forklær. Det synes også forkle til bruden Hans Strøm tegnet på samme tid å være, i alle fall er det lysere enn stakken og uten synlig dekor.¹⁸ Kanskje er det ”Lerreds Forklæder”, som han skriver sunnmørskvinnene kjøpte på midten av 1700-tallet? (2001:334). Men Strøm skriver også at det ”væves og, af Fiorde-Folket i Særdeleshed, adskillige smukke uldne Tøier, af Anseende som Calemanker og Bomulds-Tøyer” (ibid.:335). Kan det være broderte tekstiler han mener når han skriver at de hjemmevevde ullstoffene ser ut som kalemanker – et glanset stoff som kunne være både flerfarget og brosjert?

Den eneste hele sunnmørsdrakta fra dette hundreåret som er bevart, har stripe forkle. Det var Yngvar Nielsen som fikk tak i denne da han reiste gjennom fogderiet på 1880-tallet. På gården Ljøen på Hellesylt kom han over en folkedrakt som ”Efter hvad eierne af dragten paastode, skal den være fra omtr.1760” (Nielsen 1880:24). I likhet med Brudevold-forkleleddet ble den gitt til Etnografisk museum, og havnet senere på Norsk Folkemuseum. På Etnografisk museum ble drakta for øvrig i 1889 tegnet av Henrik Mathiesen, som var tilknyttet Universitetet i Oslo som teknisk tegner. Tegningen er også nå i Folkemuseets samlinger, og gir et godt bilde på hvordan folkedrakta på Indre Sunnmøre så ut.¹⁹

Betegnelser som ”brodert” eller ”rosesauma” finnes ikke i skiftemateriale etter kvinner som levde på siste halvdel 1700-tallet. Forklærne kan likevel ha vært det, siden det varierer hvor vidt materiale og stoffbetegnelse er nedskrevet. For eksempel har Anna Engelhardt fra Ørskog i 1753 etterlatt seg ”2 fine forklæder, 2 ditto ringere, 2 graae, 6 blaa og hvide ditto”.²⁰ Fra Norddal hadde Lisie Jonsdatter Urevold i 1810 ”1 strieforkle og 1 sortroset

ditto”.²¹ Det hadde også Gjõe Olsdatter, i tillegg til et som benevnes som ”sort” og et stripete.²² Man kan ikke se bort fra at de sortrosede er svarte damaskforklær, men de kan også være svarte med rosesaum. Ellers har jeg funnet ett svart forkle blant Synnøve Persdatters elleve forklær: ”1 blomstret trykt forkle, 1 blaakantet ditto, 1 roset kattun ditto, 1 sort stoffes ditto, 1 lærreds forklæde No 1, ditto No 2, 1 lerreds No 4, 1 ditto, 1 katuns ditto, 1 forklæde, 1 blått og hvidrandet ditto”.²³ To kvinner fra Sunnlyven etterlot seg i 1810 kun forklær i andre farger: Anne Amundsdatter Yri hadde to grønne, et svartsrandet og et blårandet,²⁴ mens Marie Larsdatter Øye kun hadde et randet forkle.²⁵ Birthe Pedersdatter fra Engeset i Dale hadde ”1 lerreds forkle” der det ikke står noe om fargen.²⁶ Man kan ellers merke seg at skiftene etter de andre kvinnene på Indre Sunnmøre, Else Dop fra Norddal i 1743,²⁷ Madam Margrete Holtermann fra Norddal i 1789,²⁸ Anne Rask fra Skodje i 1807,²⁹ og Johanne Jonsdatter Drabløs fra Sykkylven,³⁰ og Kari Thorsteindotter Erstad i 1810³¹ viser at de ikke etterlot seg noen forklær i det hele tatt. Siden de omtalte kvinnene hadde flere kåper,

Henrik Mathiesens tegning av folkedrakta fra Sunnlyven fra ca. 1760 som Yngvar Nilsen fikk brakt til Etnografisk Museum. Tegningen viser for øvrig hvordan hele folkedrakta fra Indre Sunnmøre så ut, selv om farger og dekor kunne variere. Foto: Norsk Folkemuseum.

trøyer og stakker, er det ikke grunn til å tro at de var mindre bemidlede. Som man kan se, er noen av disse skiftene eldre enn de ovenfor nevnte. Det kan være at forklær ikke nødvendigvis var en del av draktskikken i andre halvdel av 1700-tallet. Om man velger å tolke noen av forklærne som var svartroset, svarte, "fine" eller i lerret, som rosesauma, ser man likevel, i forhold til det samlede skiftematerialet, at ikke alle kvinner hadde rosesauma forklær i andre halvdel av 1700-tallet.

BRUDESTAKK OG BRUDEFORKLE

I Gunvor Trættebergs notater kan man lese at der i "museet findes en del av en brudestak fra Ørskog med bred bord av applikerte blomster i flere farver. Den skriver sig fra 1700 tallet siste halvdel".³² Dette er trolig en stakk som nå befinner seg på Sunnmøre Museum. Den er sydd av seks bredder rødt glanset ull-lerret, men er klippet opp, slik at den fungerer som både er stakk og forkle. Dette kaltes "drelfonge" og var en vanlig metode for å spare stoff (Moe 2006:45). Stakkeborden langs nederkanten er en bred blomsterranke som strekker seg oppover med eikeblad, fioler og roser. Med regelmessig

En brodert stakk med forkle fra Ørskog fra slutten av 1700-tallet viser at også andre typer broderi har fantes i området.

Foto: Anne Kristin Moe.

mellomrom går borden over i buketter med en stor valmue, en nellik og en bærkvist som er bundet sammen med

sløyfe. Mellom disse bukkettene slynger det seg noen mindre nelliker, tulipaner og blåklokker.

Blomstrene er naturtro både i form og farger - rosene, nellikene og valmueene er rosa, fiolene og blåklokkene blå, og bladene grønne. Broderiet er gjort med silketråd og er annerledes enn rosesaumen både i utførelse og med sitt naturalistiske motiv. Den er slik sett nærmere opp mot samtidens rokokkobroderi.

Broderiet i motedraktene fulgte de ulike stilartene. I renessansen var det bånd- og beslagornament, stiliserte blomstermønstre og komposisjoner med et midt- og fire hjørnemotiv, i barokken frodig blomsterprakt og eksotiske fugler, i rokokkoen sirlige blomsterbuketter med sløyfer, ranker og rocailler. Blomsterbuketten i vase eller urne var vanlig både under renessansen og barokken, mens buketter med sløyfe er typisk 1700-tall (Hammar 2010). Etter rokokkomoten skulle silkebroderiet utgjøre en bred bord nederst på skjørtet, og en vesentlig effekt var applikerte stoffbiter av silke eller fløyel (Sjøvold 1976:32). Utførelsen på Ørskogstakkens broderi, de kraftige ytterlinjene og det at rapporten ikke er symmetrisk, tyder imidlertid på at det ikke er profesjonelt laget. Dette kan man også se ved å sammenligne den med to broderte moteskjørt fra andre halvdel av 1700-tallet som finnes på Norsk Folkemuseum.³³ Her er utførelsen på høyt nivå, og motivenes utforming samsvarer med rokokkoens stilideal.

På Folkemuseet finnes også to broderte stakker som har store likheter med de rosesauma forklærne fra Sunnmøre. Begge er blå. Den ene, fra Oppdal, har mønstre i plattsøm brodert med lys ulltråd. Her er tyngden i mønstret nede, og noen små tulipaner med regelmessig mellomrom strekker seg opp. Over den store blomsterborden er det små røde frittstående roser, som ligger nært

opp til de rosesauma rosene.³⁴ Lignende

roses ses også i en stakk med ullgarnsbroderi fra Gudbrandsdalen. Her er det store frittstående blomster over hele stakken, med noen mindre frittstående blad eller greiner i mellom.³⁵ Kan de rosesauma forklærne på Sunnmøre ha sine forbilder i 1700-tallets profesjonelt broderte motedrakter? Kanskje har flammemønsteret, tulipanene, Sykkylvsrosa og Norddalsrosa utgangspunkt i bukettemotivet, og at hjerteformene under rosene en urne, og de doble runde formene sløyfer.

Peter Anker peker på at den lokale naturen ikke avbildes i bondens kunst. Av blomstene er det ikke markblomstene som avbildes, men ”roses og tulipaner, hageblomster som tilhører overklassens miljø, og de blir stilisert og abstrahert til det ukjennelige” (1998:261). Ifølge Kirsten Røvig Håberg (2002:178) fikk eksotiske blomster som tulipan og nellik sin utforming i Nederland på 1700-tallet. Anker skriver om en ”Glideskala fra imitasjon av virkeligheten til den ornamentale stilisering eller abstraksjon” (1998:245), og antagelig er det dette som har skjedd fra det naturalistiske motebroderiet til rosesaumen. Motivet gjentas og skjematiseres ”inntil

det taper sin interesse som beretning om tulipaner og roses og hvordan de skiller seg fra hverandre, til gjengjeld kan blomstrene vinne i fargevirkning, vasens form kan understrekes på en mer rytmisk måte inntil vi ender i ornamentet, som på rosemalarens kister (ibid.:244)”. Mellom 1700 og 1900 var en stor del av den profesjonelle broderibransjen i hendene på kvinner i middel- og arbeiderklassen,³⁶ og kanskje var det slik broderiet fant sin vei til folkedraktene.

Rosesaumen på forklærne ligner også de ullgarnbroderte putene som

Høyerestands mote-stakker var preget av rokokkomoten i andre halvdel av 1700-tallet, gjerne broderi på hvit bomull, ull eller lin.

På denne hvite bomulls-piké-stakken fra 1751 ser man store roses, eikeblader, bær, nelliker, blåklokker i grønt, gult, blått og rosa som er sammenslynget og strekker seg oppover stakken. Helt nede ved stakkekanten går det en smal stengel med en liten blomst og sløyfe på som er så typisk for 1700-tallet.

Foto: Norsk Folkemuseum.

I tillegg til broderte draktdele finnes det broderte puter som går tilbake til 1600-tallet.

Her er et sjeldent eksemplar fra Nordvestlandet.

Foto: Norsk Folkemuseum.

Denne stakken fra Røros har applikasjon og silkebroderi i kontrastfarge, noe som var veldig populært under rokokkoen.

Fra den store sammenhengende borden slynger det seg roser, fioler og nelliker.

Foto:

Norsk Folkemuseum.

finnes ulike steder i Norge tilbake til 1600-tallet (Molaug 1948-49; Pederesen 2010). Siden det ikke finnes noen bevart fra Sunnmøre, er det vanskelig å trekke paralleller her. Det er ikke sikkert Sunnmøre har hatt en tradisjon for putebroderi. Det finnes imidlertid en pute fra Nordmøre fra 1676,³⁷ og blant en papegøye og andre blomster, finner man valmuer og nelliker. Men som vist finnes disse blomstertypene også andre steder.

Fleire forskere har pekt på blomster som kjærlighets- og fruktbarhetssymbol (Feks. Cooper 1984; Brekke 1995; Tin 2007; Hammar 2010). Dette er interessant med tanke på at de rosesauma forklærne hos Sunnmøre Museum er registrert med betegnelsen brudeforkle. Den sunnmørske brudedrakta bestod av rød strakk, svart kiletrøye og hvit brodert skjorte. I tillegg kom selve brudepynten som "de gjæveste bønder i dalen" eide: Krone, hengesmykke, bringepynt og belte.³⁸ Siden ingen av de registrerte brudepyntene på Sunnmøre inneholder et eget forkle, slik som er tilfellet blant annet i Sunnfjord (Noss 2005), er det grunn til å tro at bruda holdt dette selv. Men i følge Trætteberg var brudeforkledet "hvit og av lin og gikk kant i kant med stakken".³⁹ På

brudefølget Smith tegnet i 1755 er det hvitt forkle bruden bærer, og det samme er tilfellet på Selmers fotografi 100 år senere. Forklaringen finner vi kanskje hos Borghild Neset: "Til krone og bringeduk 1ste dag, brukte dei gjerne kvite forkle. 2 dag hadde dei gjerne broderte forkle eller kjøpeforkle, og alt vart kalla brudeforkle" (1992:26).

Gjennom bryllupstradisjoner flere steder i Norge kjenner man til at bruda ble kledd som gift kvinne på kvelden første eller andre bryllupsdagen: "Då fekk ho på nykonekledda med hovudbunaden som ho skulle ha som gift resten av livet" (Noss 1991:217). Klesbyttet markerte overgangen fra jente til kone, en viktig begivenhet som ofte hadde en egen seremoni (Klepp 1995; Stewart 1996). Trætteberg skriver at på Sunnmøre skjedde dette på bryllupets andre dag: "Anden dag i brylluppet naar fløtegrøten sattes paa bordet var festens glanspunkt, da blev bruden skauta og fik svarthuven paa".⁴⁰ I følge Eilert Sundt varte et sunnmørsk bryllupsgjestebud på midten av 1800-tallet "regelmæssig tre jevndøger, fra lørdag eftermiddag til tirsdag middag" (1859:23). Ved å lese hans oversikt over drammer som ble servert i et bryllup i Sykkylven, ser man at gjestene kom lørdag, reiste til kirke søndag, ga skålepenge mandag og reiste tirsdag (ibid.:30). Det er derfor trolig mandagen som regnes som andredagen. Hvor langt tilbake skikken med å skifte hodeplagg går, er uvisst, men Strøm observerte det rundt 1750:

Konerne [...] bære derhos altid, til Forskiel fra Pigerne, sorte huer af Klæde, Silke eller Fløiel, som de kalde Svart-Huer; og at faae Svart-Hue på (hvilket altid skeer den anden Bryllups-Dag) er det samme som at være bleven Kone. En saadan nygift Kone Hue maa altid bestaae af Fløiel eller Silke-Tøi, og bruges siden hendes Livs-Tid til Hæders eller Stads; men til dagligt Brug bæres Huer af sort Klæde (2001:335).

Hos både Trætteberg og Strøm er det kun hodeplagget som omtales. Betegnelsen "nykoneklede" indikerer imidlertid at hele drakten var en annen enn brudedrakten som ble brukt på vigselfdagen. Kanskje var det så selvfølgelig at også forklede ble byttet at det ikke er nevnt?

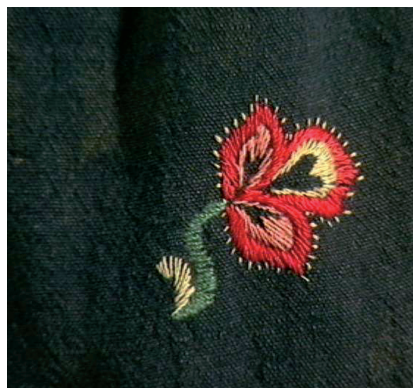
I følge Noss har man i områder der brudene brukte rød stakk, hatt særskilte brudedrakter som kun ble brukt på vigselfdagen. Når brudehodeplagget ble skiftet ut med konehodeplagget, ble samtidig den røde brudestakken byttet ut med en mørkeblå eller svart stakk. Bruda gikk da gjerne uten trøye: "Var det så at bruredalar og belte hørde med til brudekleda, vart det også brukt til nykonekleda" (Noss 1991:217). I Setesdal var skikken at bruda skiftet hodeplagg, tok av trøya, den røde stakken og ett av de to brudebeltene, og gikk i en blå stakk med ett belte og hengesmykke (Noss 2008). Det vites ikke om hun beholdt det hvite forklede som ble brukt til den røde brudestakken, slik tilfellet var i Jølster i Sunnfjord. Der ble det hvite brudeforklede brukt sammen med konelue, svart stakk, trøye, sølvbelte og silketørkle (Noss 2005). Fra Vest-Telemark blir det opplyst at ei brud fra Vinje 1840-åra hadde to forklær under vielsen, et svart og et hvitt utenpå. Da hun kom hjem fra kirka og hadde spist, tok hun av det hvite forklede (Noss

2003:123). Hvorvidt dette var vanlig, sier historia ingenting om.

I Hallingdal ble både stakk, trøye og forkle byttet om andre dagen (Noss 1992). I Hallingdal hadde imidlertid bruda svart stakk. Til forskjell fra områder der man brukte rød brudestakk, har områder med svart brudestakk brukt den vanlige kirkestakken, ifølge Noss. Dessuten: "I område der brudestakken var den same som den finaste kyrkjestakken, bytte ikkje bruda stakk, berre hovudbunad" (1991:217). Trætteberg skriver at den røde brudestakken ble avløst av svart stakk på 1840-tallet, altså omtrent på samme tid som hun skriver om

Stakken fra Oppdal i museets samling har flere likhetstrekk med de rosesauma forklærne.
Foto:
Norsk Folkemuseum

Brodert stakk fra
Gudbrandsdalen
Foto:
Norsk Folkemuseum.

rosesaumen.⁴¹ Ifølge Noss ble hvitt forkle brukt til rød stakk, mens svart forkle ble brukt til svart eller mørkeblå stakk (1991:215). Stemmer dette, skulle de rosesauma forklærne brukes til svart stakk. Kan det ha skjedd en endring fra at rosesauma forklær var andredagsforklær til at de ble brukt vigselfdagen sammen med svart stakk? På Selmers svart-hvitt foto er det vanskelig å se om bruda har rød eller svart stakk. Siden hun har hvitt forkle er det imidlertid grunn til å tro at den er rød. Siden den rituelle drakten gjerne endrer seg senere enn de andre (Lönnquist 1974), kan det være at svart brudestakk enda ikke var blitt vanlig 20 år etter at det først ble observert.

Går vi tilbake til de bevarte forklærne vi kjenner eierne til, ser vi at Olave Olsdatter Fausa, Dårte Karoline Gurine Gundersdatter Aure og Anne Guttormsdatter Hole giftet seg samme år som de rosesauma forklærne deres er fra, med en så stor spredning i tid som

henholdsvis 1798, 1842 og 1876. Men Ane Ingebrigtsdatter Brudevold giftet seg i 1861, altså ni år etter årstallet som står på forklede. Hennes søster Thomasine Hjorthols forklær har årstallene 1866 og 1874 påbrodert, men hun giftet seg kun en gang, i 1864. Hos Karoline Jakobine Andreasdatter Valgermo er det motsatt, hun giftet seg i både 1865 og 1875, men på hennes forkle står det 1868. Forklærne til Bastianne Joakimsdatter Andestad og Anne Marie Thorsdatter Vagsvig er dekorert med årstallet 1871, men Bastianne giftet seg i 1872, og Anne Marie i 1877. På forklede til Lovise Sofie Toresdatter Giskemo, som giftet seg i 1884, står det 1882.

De fleste forklærne er altså merket med et annet årstall enn da de som bar dem, giftet seg. Men dette behøver ikke bety at de ikke ble brukt som brudeforkle. Med to unntak, er forklærne laget før bæreren giftet seg. Det kan derfor være at kvinnene har brodert på forklær til brudekista. Noen i god tid, andre rett før. Ser vi på unntakene, er Karolines forkle laget mellom hennes to ekteskap, mens Thomasines to og ti år etter at hun giftet seg. Kan Karoline ha hatt et forkle til, laget i forkant av det første ekteskapet? Ser vi på Thomasine, sammenfaller årstallene med to barnefødsler. Kanskje ble forklærne brukt til dåp? Dette kan også være tilfellet med de to forklærne til Torine Rødal, som kun var gift en gang, selv om manglende påbroderte årstall ikke kan gi svar på dette.

Noss skriver at nykoneklærne ble brukt første prekesøndag etter bryllupet, og senere til kirke-høytidsklær (Noss 1991:217). Til slike høytider ble jule-, påske-, og pinsedag regnet, samt når man hadde barn til dåpen eller var brudekone (Noss 1999:83). Dette er interessant i forhold til Thomasines forklær, men også til kvinnen med det rosesauma forkle på Selmers bilde. Siden kvinnen står ved siden av bruden

er hun neppe en andredags-brud. Men med tanke på at anledningen er bryllup og at hun var en gift kvinne, attpåtil svigerinna til bruda, er det stor sannsynlighet for at hun var brudekone. Dette betyr at de rosesauma ”brudeforklærne”, enten de nå ble brukt første eller andre dag, hadde et større bruksområde enn kun til brudedrakta. Det kan også forklare hvorfor det finnes så mange av dem.

KONKLUSJON

De fleste rosesauma forklærne fra Sunnmøre er fra midten av 1800-tallet, men det finnes også noen eldre. Det eldste daterte forklede er fra Sykkylven fra 1798. Siden broderte stakker var høyeste mote på 1700-tallet, er det grunn til å tro at impulsen kom fra et moteplagg. Det er en mulighet at Olave Olsdatter Fausa, som giftet seg i forklede i 1798, har funnet inspirasjon i Aurdal-forklede eller den broderte stakken fra Ørskog. Broderiet på disse to draktdelene er tydelig ikke-profesjonelle arbeider med rokokkoens broderier som forbilde. På Olaves forkle er imidlertid sømmen og motivet blitt utformet på en egen måte, en måte som de senere forklærne også er brodert på, og som kjennetegner den sunnmørske rosesaumen.

Kilder om de rosesauma forklærne er sparsommelige, og det finnes ikke sikre spor av forklær som er eldre enn de eldste bevarte forklærne. De har derfor trolig ikke vært vanlige på 1700-tallet. Selv om de rosesauma forklærne er registrert som brudeforklær, viser undersøkelsen at de også må ha vært brukt i andre anledninger, som til høymesse, ved egne barns dåp og når man var brudekone. Sannsynligvis har det også vært et skifte fra at rosesauma forklær var andredagsforklær til at man også bar slike på vigelsdagen.

Innenfor forklærne med dette lokale særpreget, kan man skille ut fem ulike mønstergrupper. Tre av mønstergruppene går på tvers av sognegrensene. Det kan være at det har utviklet seg lokale forskjeller ut fra det eldste forklede fra Sykkylven, men det kan også være at de har oppstått uavhengig av hverandre. Det synes da som den bladmønstrede, tette rosesaumen som finnes i Stranda og Ørskog står for seg selv i forhold til de andre som er mer likeartede. Her gjenstår det å se nærmere på hvem som broderte, om det var bestemte kvinner eller slekter.

NOTER

¹ Norddal med Døving kapellsokn og Sunnlyven og Geiranger ble fradelt i 1673. Stranda med Stordal ble eget prestegjeld i 1759, og Sykkylven først i 1866. Samtidig ble Skodje sokn av Skodje prestegjeld og Stordal sokn av Stranda prestegjeld overført til Ørskog prestegjeld.

² Her har Eldar Høydal, Ole Øystein Nybø, Ove Ramstad, Randi Ingunn Selnes og Kåre Stadheim kommet med verdifulle opplysninger.

³ Digitalarkivet, se kildeliste.

⁴ Gjennom tidligere arbeid (Moe 2006) har jeg kommet fram til at disse bildene er laget ut i fra modeller i egne klær, og ikke ”kunstnerlån”, dvs. kopier av andre kunstneres folkedraktbilder.

⁵ Den administrative inndeling av kysten i skipreider, som inneholdt ting-område og lensmannsdistrikt, varte til 1822, da skipreidene ble erstattet av tinglag som fulgte grensene for prestegjeldene. På Indre Sunnmøre finnes Valle, Dale og Sunnlyven skipreide. Under Valle skipreide lå storparten av Sykkylven, Ørskog og Skodje (uten Engesetdal).

⁶ ”Hvad der af kunst-husflid kan være at tale om på kvindernes side, består derfor mest i at ”saume” eller udsy (brodere) vanter og andre ting, som efter bygdens skik skal udsyes med ”blad-saum”, noget, som enkelte mere øvede ”saumakjæringer” hist og her befatte sig med og udføre for andre” (1867:92). Broderi omtales også under de Christiansandske bygder og Smaalenene, men da som noe de yngre har lagt seg til i senere tid.

⁷ Sykkylven bondekvinnelag u.å., side 5.

⁸ 1865-telling for 1527 Ørskoug. Post nr. 519, Brunstad. Digitalarkivet, URL: <http://digitalarkivet.no/cgi-win/webcens.exe?slag=visbase&filnamn=f61527&spraak=n&metanr=719> [Nedlastet 13.12.2010].

⁹ 1865-telling for 1527 Ørskoug. Post nr. 491, Brudevoll. Digitalarkivet, URL: <http://digitalarkivet.no/cgi-win/webcens.exe?slag=visbase&filnamn=f61527&spraak=n&metanr=719> [Nedlastet 13.12.2010].

¹⁰ Betegnelsen ”rosen” brukes uansett om de framstiller blomsten som bærer dette navnet, andre blomster eller andre former.

¹¹ 1865-telling for 1527 Ørskoug. Post nr. 519 Brunstad; Post nr.491 Brudevoll. Digitalarkivet, URL: <http://digitalarkivet.no/cgi-win/webcens.exe?slag=visbase&filnamn=f61527&spraak=n&metanr=719> [Nedlastet 13.12.2010].

¹² Oversikt over hvilke forklær som hører hjemme i de ulike mønstergruppene finnes i kildelista.

¹³ Hennes fulle navn var Petrine Thomasine Ingebrigtsdatter Brudevoll, og hun giftet seg med Iver Olsen på Larsgården på Hjorthol.

¹⁴ NBF1899-00465. Norsk institutt for bunad og folkedrakt.

¹⁵ Nerhus, Elen u.å. Norsk institutt for bunad og folkedrakt.

¹⁶ Dreier 1795-96, u.å. A og u.å.B; Frich 1845; Reusch 1827-32.

¹⁷ NF.1903-0177. Norsk Folkemuseum.

¹⁸ Strøm, Hans (1766) 2001, vedlegg.

¹⁹ Mathiesens tegning har museumsnr. NF.00589D, drakta NF.1906-0853a-e. Antagelig er det denne man ser igjen på fotografiet bakerst i Harry Fetts katalog, der det under Vestlandske kvindedragter står ”1 fra Søndmøre” (Fett 1903).

²⁰ Sunnmøre geistlige skifteprotokoll 1743-1789. Sunnmøre Prosti, Skifteprotokoll 3, Møre og Romsdal fylke: 67ff. Digitalarkivet, URL: http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/25113/5 [Nedlastet 27.12.2010].

²¹ Nordre Sunnmøre sorenskriveri, Skifteprotokoll 3A 05, 1810-1812, Møre og Romsdal fylke:290ff. Digitalarkivet. URL: http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/24595/1 [Nedlastet 30.12.2010].

²² Ibid.:293ff. [Nedlastet 30.12.2010].

²³ Ibid.:319ff. [Nedlastet 30.12.2010].

²⁴ Ibid.:248ff. [Nedlastet 30.12.2010].

²⁵ Ibid.:285ff. [Nedlastet 30.12.2010].

²⁶ Ibid.:321ff. [Nedlastet 30.12.2010].

²⁷ Sunnmøre geistlige skifteprotokoll 1743-1789. Sunnmøre Prosti, Skifteprotokoll 3 Møre og Romsdal fylke:1ff. Digitalarkivet, URL: http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/25113/5 [Nedlastet 27.12.2010].

²⁸ Ibid.:358ff. [Nedlastet 27.12.2010]

²⁹ Sunnmøre geistlige skifteprotokoll 1790-1807. Sunnmøre Prosti, Skifteprotokoll 3 Møre og Romsdal fylke:126ff. Digitalarkivet, URL: http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/25114/5 [Nedlastet 29.12.2010]

³⁰ Nordre Sunnmøre sorenskriveri, Skifteprotokoll 3A 05, 1810-1812, Møre og Romsdal fylke: 307ff. Digitalarkivet. URL: http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/24595/1 [Nedlastet 30.12.2010].

³¹ Ibid.:313ff. [Nedlastet 30.12.2010].

³² Trætteberg, Gunvor Ingstad u.å. Norsk institutt for bunad og folkedrakt. Stakken har museumsnr. SM10027ab. Tidl.museumsnr. Aalesunds Museum AAM28x. Sunnmøre Museum.

³³ NF.1992-1770; NF.1948-1284. Norsk Folkemuseum.

³⁴ NF.1992-1668. Norsk Folkemuseum.

³⁵ NF.1921-1242. Norsk Folkemuseum.

³⁶ Håberg, Kirsten Røvig 2009. Manus til foredraget ”Å male med tråd” 17.11.2009.

³⁷ NF.1906-0773. Norsk Folkemuseum.

³⁸ Trætteberg, Gunvor Ingstad u.å.; Brudepynt NBF1899-00720; NBF1979-0898; NBF2004-1040; NBF2009-0932. Norsk institutt for bunad og folkedrakt.

³⁹ Trætteberg, Gunvor Ingstad u.å. Norsk institutt for bunad og folkedrakt.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

LITTERATUR OG TRYKTE KILDER

Andestad, Sverre 1991. *Sykkylvslekter*. Sykkylven sosenemd, Sykkylven.

Anker, Peter 1999. I nasjonsbyggingens tjeneste. Forskning – fortolkning – formidling av norsk folkekunst. I: Engen, Arnfinn (red.).

- Folkekunst*. Norsk Folkemuseum, Oslo, side 8-33.
- Anker, Peter 1998. *Folkekunst i Norge*. Kunsthåndverk og byggeskikk i det gamle bondesamfunnet. Cappelen, Oslo.
- Aurdal, Gustav Weiberg 1972. *Sykkylven. Gardssoga*. Sykkylven Sogenemd, Sykkylven.
- Brekke, Nils Georg 1995. Dalmålningarna som rosmålning. I: Bringéus, Nils-Arvid og Margareta Tellenbach (red.). *Dalmålningar i jämförande perspektiv*. Dalarnas museum, Falun, side 149-160.
- Cooper, J.C. 1978. *Symboler*. Forum, Helsingborg.
- Fett, Harry 1903. *Særudstilling Nr.1. Nationaldrakter*. Norsk Folkemuseum, Kristiania.
- Garborg, Hulda 1903. *Norsk Klædebunad*. Norigs ungdomslag og Studentmaallaget, Oslo.
- Garfield, Simon 2000. Mauve: *How one man invented a colour that changed the world*. Faber and Faber, London.
- Grimstvedt, Målfrid 1978. *Frå folkedrakt til kjoleklede og bunad. Kvinneklær i Flesberg, Numedal på 1800- og 1900-talet*. Magisteravhandling i etnologi, Universitetet i Oslo.
- Hammar, Britta 2010. En historisk tråd. I: Olsson, Annhelen (red.). *Yllebroderier. Berättande folkkonst från Norden*. Hemslöjden, Stockholm, side 177-200.
- Hole, Jon 1988. *Bygda og folket i farne tider*. Sykkylven sogenemd, Sykkylven.
- Håberg, Kirsten Røvig 2007. *Kunst og formkultur 2*. Gyldendal, Oslo.
- Håberg, Kirsten Røvig 2002. *Den myke historien*. Tell forlag, Oslo.
- Håberg, Kirsten Røvig 2000. *Tekstilhistorie*. Tell forlag, Oslo.
- Klepp, Asbjørn 1995. Skålgaven. Et eksempel på økonomisk integrasjon i det føreindustrielle samfunn. I: *Dugnad 4-1995*, side 5-23.
- Lange, Åse 1974. Kvinneklær i Brekke. Magistergradsavhandling i etnologi, Universitetet i Oslo.
- Lönquist, Bo 1974: Förutsetninger för folkdräktens uppkomst och utforming i Europa. I: Svensson, Sigfrid (red.) *Folklig dräkt*. Liber Läromedel, Lund, side 60-84.
- Moe, Anne Kristin 2006. *Fra tidhovelege til stilreine bunader*. Masteroppgave i kulturhistorie. Oslo, Universitetet i Oslo.
- Moe, Anne Kristin 2009. Dei broderte bunadane – ein idé frå Sunnmøre? I: *Årbok for Sunnmøre 2009*. Ålesund, side 46-75.
- Moe, Anne Kristin 2010. Rosesaum som folkedrakt og bunadfenomen. I: *Årbok for Sunnmøre 2010*. Ålesund, side 43-75.
- Molaug, Ragnhild Bjerregaard 1948-49. Se Norges blomsterdal. I: *By og Bygd 1948-49*. Norsk Folkemuseum, Oslo, side 109-132.
- Neset, Borghild 1992. Sykkylvsklede frå eldre tid. I: *Årbok for Sykkylven 1992*. Sykkylven sogenemd, Sykkylven, side 19-28.
- Nielsen, Yngvar 1880. *Reisebrev og folkeliustudier*. Mallings, Kristiania.
- Noss, Aagot 2010. *Draktskikk i Aust-Telemark*. Novus forlag, Oslo.
- Noss, Aagot 2008. *Stakkeklede i Setesdal*. Novus forlag, Oslo.
- Noss, Aagot 2005: *Jølster og den gamle draktskikken*. Novus forlag, Oslo.
- Noss, Aagot 2003. *Frå tradisjonell klesskikk til bunad i Vest-Telemark*. Novus forlag, Oslo.
- Noss, Aagot 1999. *Klesskikk i Timm i Telemark*. Novus forlag, Oslo.
- Noss, Aagot 1992. *Nærbilete av ein draktskikk*. Frå dåsaklede til bunad. Universitetsforlaget, Oslo.
- Noss, Aagot 1991. *Lad og krone*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Noss, Aagot 1973: *Joachim Frichs draktakvarellar*. Samlaget, Oslo.
- Noss, Aagot 1961. Frå bygdedrakt til bunad. Norveg. *Tidsskrift for Folkelivsgranskning 8*. Universitetsforlaget, Oslo, side 324-342.
- Pedersen, Kari-Anne 2010. Det är stygnen som skapar helheten. I: Olsson, Annhelen (red.). *Yllebroderier. Berättande folkkonst från Norden*. Hemslöjden, Stockholm, side 219-231.
- Pedersen, Kari-Anne 1993. *Når klær blir bunad*. Magisteravhandling i etnologi, Universitetet i Oslo.
- Sandstad, Anne Grete 2010. Broderade fälltäcken. I: Olsson, Annhelen (red.). *Yllebroderier. Berättande folkkonst från Norden*. Hemslöjden, Stockholm, side 232-244.
- Sjøvold, Aase Bay 1976. *Broderikunst og prydsm*. Kunstindustrimuseet i Oslo, Oslo.
- Strøm, Hans (1762) 2001. *Beskrivelse over Fogderiet Søndmør*. Bd.1. Vista, Stavanger.
- Strøm, Hans (1766) 2001. *Beskrivelse over Fogderiet Søndmør*. Bd.2. Vista, Stavanger.
- Sundt, Eilert 1855. *Om Giftermaal i Norge*. Selskabet for Folkeoplysningens Fremme, Christiania.
- Sundt, Eilert 1857. *Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge*. Chr. Abelsted, Christiania.
- Sundt, Eilert 1859. *Harham. Et Exempel fra Fiskeri-Distrikterne*. Særtrykk af Folkevennen 7de og 8de Aargang. P.T. Mallings Bogtrykkeri, Christiania.
- Sundt, Eilert 1867. *Om Husfliden i Norge*. Selskabet for Folkeoplysningens Fremme, Christiania.
- Sundt, Eilert (1869) 1975. *Om Renligheds-stellet i Norge*. Gyldendal, Oslo.

Sundt, Eilert (1862) 1976a. *Om Bygnings-skikken paa Landet i Norge*. Gyldendal, Oslo.
Sundt, Eilert (1873) 1976b. *Om Huslivet i Norge*. Gyldendal, Oslo.
Tin, Mikkel B. 2007. *De første formene*. Novus forlag, Oslo.
Trætteberg, Gunvor 1958: *Bygdedrakter i Norge*. Norsk faglitteratur, Oslo.

IKONOGRAFISKE KILDER

Dreier, Johan F.L. 1795-96. "figur 16". Trykket i de Jong, Cornelius 1802/1803. Reizen naar de Kaap de Goede Hoop, Ierland en Noorwegen, in de jaren 1791 tot 1797. Nasjonalbiblioteket, Oslo.
Dreier, Johan F.L. u.å. A "En Karl og en Pige ved Örskoug i Søndmøre". Norsk institutt for bunad og folkedrakt (NBF), Fagernes.
Dreier, Johan F.L. u.å. B "Sundmøring med sin Kone paa en Jegt med Product". NBF, Fagernes.
Frich, Joachim C.G.G. 1845. "Dragter fra Nordfjord og Søndelven" Gjengitt i Noss, Aagot 1973.
Joachim Frichs draktakvarellar. Det norske samlaget, Oslo, side 25.
Mathisen, Henrik 1889. "Kvinnedragt fra Sunnlyven på Sunnmøre 1760". NF/SS-18099, Norsk Folkemuseum, Oslo.
Reusch, Hans Leganger 1827-32. "Fra Ørskaug" NBF, Fagernes.
Selmer, Marcus 1961. "Brudesyning i Sykkylven 1862" NF.09398-002. Norsk Folkemuseum, Oslo.
Strøm, Hans 1766. "Tab.IV" Vedlegg til Strøm, Hans (1766) 2001. Beskrivelse over forgerdieret Søndmør. Bd.2. Vista, Stavanger.
Smidt, Jacob Jensen 1755. Tegning av brudefølge fra Sunnmøre på krus NF.1903-0177, Norsk Folkemuseum, Oslo.

UTRYKTE KILDER

Håberg, Kirsten Røvig 2009. "Å male med tråd". Manus til foredrag på samling for Nasjonalt nettverk for drakt og tekstil, 17.11.2009. Norsk Folkemuseum, Oslo.
Nerhus, Elen u.å. Brev om draktskikk i Fjæra. Arkiv, NFB, Fagernes.
Trætteberg, Gunvor u.å. Notater fra feltarbeid på Sunnmøre på 1920-tallet. Arkiv, NFB, Fagernes.
Sykkylven bondekvinnelag u.å. Notater om kilder til Sykkylvsbunaden, skrevet på 1980-tallet. Sykkylven bibliotek, Sykkylven.
Digitalarkivet <http://www.arkivverket.no/Møre og Romsdal fylke>:
Sunnmøre Prosti. Sunnmøre geistlige skifteprotokoll 3 (1743-1789) og 4 (1790-1807).
Nordre Sunnmøre sorenskriveri, Skifteprotokoll 3A 05 (1810-1812)
Kirkebok, Ørskog prestegjeld, Døpte 1817-1832 og 1832-1842
Folketellinger 1801 og 1865 for Ørskog
Folketellinger 1801 og 1865 for Nordalen (Norddal)
Folketellinger 1801 og 1865 for Stranden (Stranda)
Folketelling 1865 for Skoue (Skodje)
Folketelling 1865 for Sundelven (Sunnlyven)

FORKLÆR

Forklær med "flammemønster", mønstergruppe 1:

NF.1906.0702. Sykkylven. Tidligere eier Ane Ingebrigtsdatter Brudevold (f.1835).
"Ane Ingebrigtsdatter Brudevold" og "A I D B 1852" brodert på.
SB.5. Sykkylven. Tidl. eier ukjent; "E.S.B.D 1846" brodert på.

Forklær med "Sykkylvsroser", mønstergruppe 2:

NBF1899-00465. Sykkylven. Tidl. eier ukjent; Ca 200 år iflg reg.av 1926.
NBF2010-0519. Sykkylven. Tidl. eier Olave Olsdatter Løseth Blindheim (f.1864). 1880-tallet.
NBF 2010-0521. Sykkylven. Tidl. eier Anne Guttormsdatter Hole Bruvoll (f.1851). Brudeforkle, gift 1876.
NBF2010-0525. Sykkylven. Tidl. eier Olave Olsdatter Fausa, Halkjellsgarden (f. 1766). Brudeforkle, gift 1789.
NBF2010-0707. Sykkylven. Tidl. eier Bastianne Joakimsdatter Andestad, Strykårgarden (f.1850). "B J D A 1871" brodert på.
NF.04878-001. (foto) Møre og Romsdal. Tidl. eier ukjent; U.å.
NF.04878-002. (foto) Møre og Romsdal. Tidl. eier ukjent; U.å.
NF.04878-003. (foto) Møre og Romsdal. Tidl. eier ukjent; U.å.
NF.04878-004. (foto) Møre og Romsdal. Tidl. eier ukjent; U.å.
NF.04835-005. (foto) Sykkylven. Tidl. eier ukjent; U.å.

SB16 a. Sykkylven. Tidl. eier Thomasine Hjorthol, Velledalen. "1866" brodert på. (f.1845)
SB16 b. Sykkylven. Tidl. eier Thomasine Hjorthol, Velledalen. "1874" brodert på.(f.1845)
SM.10060. Sykkylven. Tidl. eier Johanne Maria Sivertsdatter, Drotningehaug (f.1823).
SM.4524. Stranda. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.8906. Stranda. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10222. Uten proveniens. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10223. Uten proveniens. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10224. Uten proveniens. Tidl. eier ukjent; U.å.

Forklær med "Tulipanmønster", mønstergruppe 3:

NBF2002.0010. Ørskog (= Foto av forkle NF.04835-006 Volda). Tidl. eier Anne Regine Pedersdatter Gjestemo (f.1857).
NBF2010-0526. Sykkylven. Tidl. eier Dorte Karoline Gurine Gundelsdatter Ladi, Hau-Knutgarden, Bakke på Aure (f.1819).
Brudeforkle, "DKGD DKGGA 1842" brodert på.
NF.04835-004. (foto), Sykkylven. Tidl. eier ukjent; U.å.
NF.05432-007. (foto), Ørskog. "Anne Marie Thorsdatter Vagsvigil 1871" brodert på.
SM.7746. Uten proveniens. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10225. Uten proveniens. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10226. Stordal. Tidl. eier ukjent; U.å.

Forklær med "Bladmønster", mønstergruppe 4:

NBF2010-0708. Ørskog. Karoline Jakobine Andreasdr. Valgermo, Olagarden (f.1846). "Karoline Jakobine Andreasdatter 1868" brodert på.
NBF2010-0403. Ørskog. Tidl. eier: Lovise Sofie Toresdatter Giskemo, Lande-Olagarden (f. 1861).
"Lovise Sofie Thorsdatter Gidskemo 1882" brodert på.
SM.4514. Stranda. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.9421. Stranda. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.9499. Stranda. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10.233. Stranda. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10838b. Stranda. (= Foto av forkle NF.04835-001 Møre og Romsdal). Tidl. eier ukjent; Mrk.1870t.

Forklær med "Norddalsroser", mønstergruppe 5:

NBF2004-0991, Norddal. Tidl. eier Gunhild Torsdatter Rødal (f.1820)
NBF2004-0992, Norddal. Tidl. eier Gunhild Larsdatter Engeset Rødal (f.1824)
NBF2004-0993, Norddal. Tidl. eier Berte Oline Linge (f.1867)
NBF2004-1035a, Norddal. Tidl. eier Torine Rødal (f.1851)
NBF2004-1035b, Norddal. Tidl. eier Torine Rødal (f.1851)
SM.9420, Norddal. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.9438, Norddal. Tidl. eier ukjent; U.å.
SM.10215, Uten proveniens. Tidl. eier ukjent; U.å.

Andre gjenstander

NBF1899-00720. Brudepynt fra Hjørundfjord.u.å.
NBF1979-0898. Brudepynt fra Hjørundfjord.u.å.
NBF2004-1040. Brudepynt fra Norddal. Etter Ludolph J.Krohn f.1741.
NBF2009-0932. Brudepynt fra Volda, 1857.
NF.1906-0773. Brodert pute fra Nordmøre, 1676.
NF.1906-0853 A;B;C;D;E. Folkedrakt fra Hellessylt, Sunnylvn, ca 1760.
NF.1992-1668. Brodert stakk fra Oppdal, ikke datert. Innkjøpt av Nordiska Museet 1883.
NF.1992-1770. Brodert stakk fra Røros, andre halvdel av 1700-tallet.
NF.1948-1284. Brodert stakk uten proveniens, 1751.
NF.1921-1242. Brodert stakk fra Gudbrandsdalen, siste del av 1700-tallet.